Weinrauch Katalin

Szól a csengő

Cs L
i i
n n
g - g
csengő

ezüst hangja
zengő szóval
azt dalolja
ugri-bugri bari
nyakán:itt legelek,
ne félj, mamám!

xxxxxxxxxxxxxxxxx
Csing-ling csengő
kedves hangja
iskolába hívogatja
a sok elsős kisdiákot:
csing–ling, tudás vár itt rátok!

xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx
Csing-ling csengő öröm hangja
hópelyhekkel versenyt szállva
vár ünnepre, Karácsonyra, szívetekben
l
e
l
vissz-
hang-
ra.

Fésűs Éva

Az ősz

Hűvös őszi szélben
sárga pille táncol,
nem is pille, hanem
falevél az ágról!

Nem is egy, hanem száz!
Hull az erdő lombja,
okos kis sündisznó
derékaljnak hordja.

Mélyebbre húzódott
a vakond a földbe,
odúja nyílását
a mókus betömte.

Madárka csattog
elhagyott fészken,
csak a szép kikerics
virul még a réten.

De mire a lombok
táncukat eljárják,
leveti majd ő is
szép sziromruháját.

Jánky Béla

Ha a nap kisütne

A szél is deres már –
fő az ősz rézüstjében
a friss szilvalekvár.

A nap ha kisütne,
fényével, sugarával
befolyna az üstbe.

Csak folyna, csepegne –
ősz íze kenyerünkön
még édesebb lenne.

Kányádi Sándor

Víg volt

Víg volt,
míg volt
néki kedve,
mostan
el van
keseredve,
se meggy,
sem egy
szem cseresznye,
mibe
bele-
csipegetne.
Majd fölvidul a rigó,
ha megérik a dió.

Tornai József

Nővérem iskolába írat

Ez a legfontosabb esemény gyermekkoromban. Sok minden egyéb is történt, ami alapvetően megszabta sorsomat, érzelmeimet. A beíratás napja mind közül kiválik. Előtte minden bajommal, örömömmel valóban gyerek voltam. Igazi, paradicsomi gyerek.

Attól a naptól kezdve már csak eb, amelyre a nyakörvet rácsatolták.

Látni kell ahhoz a haraszti erdőket, dombokat, vadvizeket, hogy a veszteséget el lehessen képzelni. A kertet, ami maga is édeni volt, de ahonnan akkor kóboroltam ki varjúra vadászni, nyúlhurkot állítani vagy csak egyszerűen bámulni a bíbiceket, ebihalakat, sasokat, amikor akartam. „A játék ennek a mindene” – szokta mondani apám, anyám. De hát mi a gyerekkor, ha nem a játék? Játék cirokökrökkel és cirokszekerekkel, boronákkal, ekékkel; játék rossz lábasokkal, katonáknak, indiánoknak megfaragott fadarabokkal. Bújócska és fogó; sárkányragasztás és bikázás patkószöggel. Meg még annyi mással: vízzel, botokkal, homokkal, kaviccsal, amit már el is felejtettem.

A játék végtelen pillanata a gyerekkor.

Már el se tudom képzelni, már meg se forrósodik a bőröm most, hogy rágondolok, fölidézem: a tüzes hullámokban ömlő napra, az aranyzöld délelőttre. A sárgarigók és verebek füttyögésére a fejünk fölött. A felhőkben libegő káposztalepkékre, a nagy, fecskefarkú pillangókra.

Az eperfa égig fodrozó lombjára a kerekes kút mellett.

A nyárikonyha mellett valamivel hűvösebb volt: ott folyt a serény munka. Ketten vagy hárman építettük az emeletes házat gyufaskatulyából, sárból vert, kicsi vályogokból. Sáros volt az arcunk, a térdünk, egy szál kis gatyában ültünk-guggoltunk ott. Már a tetőhöz keresgéltünk ágakat. Tizenegy körül lehetett. Fél szemmel, kezemben a kis vályogvetővel, láttam: jön be a kapun a nővérem. Magas, szőke, ragyogó arcbőrű lány. Csak egy pillanatig tartott, s már hajoltam vissza az emeletes házhoz. Már eltűnt körülem minden, csak a játék maradt. De akkor Rózsi könnyedén odaszólt a konyhaajtóból:

– Beírattalak az iskolába.

Én erre fölálltam rögtön, úgy meredtem rá, nagyon rosszat sejtve. Megismételte, amit előbb mondott. Végre megértettem. Kibuggyantak a könnyeim, és végigfolytak az arcomon. Valósággal fölordítottam a kétségbeeséstől és fájdalomtól. Nővérem kővé meredve csodálkozott rám.

Én a sáros kezemmel-karommal igyekeztem letörölni könnyeimet. Ettől az arcom, a szám is sáros lett. Még mindig ordítottam, bőgtem. A barátaim is nyelték a könnyüket együttérzésből. Végre lisztes kézzel kisietett anyám. Ő is meg volt ijedve. Hozzá rohantam.

– Igaz ez? Igaz, amit a Rózsi mond?

Anyám, szegény azt hitte, szögbe léptem, vagy darázsra a fűben. Most megnyugodott, vigasztalni próbált:

– Más is jár iskolába. Ott okosakat tanulsz.

– Nem akarok!

Vége lett a nyárnak, napsütésnek, emeletesház-építésnek aznapra. Ólomszürkének láttam a sárga, piros, lila violákat, dáliákat, szászszorszépeket is a házunk előtt. Ebédelni se akartam. Hogy mit sejthettem meg abból az egyszerű tényből, hogy ősztől iskolába kell járnom, nem tudhatom. Csak a nővérem megdöbbenéséből láttam: igazam van. Elképzelni se tudta, mi rázott meg annyira, hogy alig tudták lecsillapítani a hangos, zokogó sírásomat. Én azonban emlékszem, jól emlékszem arra a fájdalomra és félelemérzésre, ami akkor belém hasított. De annyira, hogy a kis vályogok kiestek a kezemből. Olyasmi volt ennek a fájdalomnak a mélyén, amit a csapdába esett, reménytelen állat érezhet, amikor átjajveszékeli tehetetlenségében az erdei éjszakát. Mintha egy gyönyörű aranykapu becsapódását hallottam volna. És én azon a kapun attól a perctől fogva kívül voltam.

Orbán Ottó

Érdeklődő

Apa, figyelj, most kérdezek valamit,
te hallottál róla, hogy ez, ami itt,
ez az izé vagy, hogy úgy mondjam, micsoda,
ami innen jár le naponta oda –
vagyis úgy értem, hogy nem innen, csak itt,
és járni ugyan nem jár, ellenben közlekedik,
na, szóval, hogy ez a... tudod már, mire gondolok,
ez a bizonyos, nagyon is fontos dolog,
ami leginkább akkor, amikor van az a hogyhívják,
persze, lehet, hogy máshol és máskor még inkább,
ha valaki példának okáért éppen egy ilyesmit keres...
Most mitől vagy már megint ideges?

Zelk Zoltán

Az állatok iskolája

Nagy napra virradt a téli erdő: megkezdődött a tanítás az állatok iskolájában. Sorra jöttek a medve-, farkas-nyúlfiak, fakéregből készült könyveket szorongatva a hónuk alatt, és szépen sorba ültek a fatuskó padokon.

Mindnyájan vidámak voltak, örültek, hogy végre az állatoknak is van iskolájuk, de legboldogabb a róka volt, hiszen ő találta ki az egészet, ő lett a tanító, s így övé lesz a sok tandíj is. Csak a varjú okvetetlenkedett, fáról fára szállott, s odakiáltotta minden iskolába siető állatnak:

Kár, kár, kár,
nagy baj vár!

De hát rá se hederítettek a vészjósló varjúra, hiszen az mindig kiabál. Ha feljön a nap az égre, ha esik az eső, ha szél fúj, mindig azt mondja: kár – nem jó neki semmi.

Így hát már kora reggel megkezdődött a tanítás.

– Ide figyeljetek! – mondta a róka. – Írni tanulunk!

S már kezdte is mondani hangosan:

– Úr, ír…

– De a nyúl, az nem úr! – szólt közbe egy kis farkas. – Csak a farkasok írjanak…

Ezen aztán elveszekedtek egy fél óra hosszat, míg végül is rend lett valahogyan, és újból megszólalhatott a róka:

– Most K betűt írunk: „Kutya ugat…”

No hiszen! Föl is ugrottak erre a nyulak, őzek, és futni akartak, hogy elbújhassanak, mert ha a kutya ugat, akkor jön a vadász is… Alig lehetett megértetni velük, hogy ez iskola, ahol nem kell félni se kutyától, se vadásztól, így is tíz óra volt már, mire újra magyarázni kezdhetett a róka:

– Most számolni tanulunk: három nyúl elmegy sétálni, az erdő közepén találkozik három farkassal, hány állat van együtt akkor?

– Öt! Kettő! Kilenc! – kiabálták egyszerre, s mikor elhallgattak, a róka szépen megmagyarázta, hogy hat állat van együtt, mert három meg három az hat.

– Tudjátok most már?

– Igen, tudjuk! – kiabálták a kis állatnebulók.

– Hát akkor mondja el a nyúl! – szólt a róka.

A nyuszi szépen felállt, és elmondotta, hogy sétálni megy három nyuszi, találkozik három farkassal, akkor hat állat van együtt.

Az őzike is felelt, ő is így mondotta el, azután került sor a farkasra.

– Ha három nyúl és három farkas találkozik, akkor három állat van együtt, mert a három farkas megeszi a három nyulat…

– Buta vagy! – kiáltott rá mérgesen a róka. – Te vagy a legbutább az egész osztályban!

Mikor aztán a többi állat hangosan nevetni kezdett a farkason, az fölugrott a padból, s egyenesen hazaszaladt az apjához, az öreg Ordashoz. Elpanaszolta, hogy a róka azt mondta, hogy ő a legbutább az egész osztályban…

– Hú, a sárga falevelét meg a hóval lepett száraz ágát! – kiáltotta az öreg farkas. – Hogy az én fiam butább, mint a nyúlkölykök meg az őzikék? Majd adok én annak az iskolás rókának!

De minek is meséljek tovább? Mikor a róka meghallotta, hogy rohan az öreg farkas az iskolába, úgy elszaladt, hogy csak a farka látszott a nagy sietéstől. A kis állatok is hazamentek, s azóta sincs iskolájuk. Csúfolja is őket a varjú, egyre azt kiabálja feléjük:

Kár, kár, kár,
mind szamár!

Zelk Zoltán

Madáriskola

Nézzétek csak, mennyi madár
szállott a tölgyfára,
s úgy ülnek az ágakon, mint
ti az iskolába.

Középen ül a tanító,
a leckét elmondja,
s ha elhallgat, a sok madár
utána csipogja.

Most tanulnak énekelni,
legyekre vadászni,
s megtanulják, hogyan kell a
felhők közé szállni.

S mikor a nap fent ragyog már
az ég közepében,
abbahagyják a tanulást
s hazaszállnak szépen.

Udud István

Szépapám meg én

A szépapám kiskorába
nem sokat járt iskolába,
pénz, idő rá alig tellett,
mégis tudta, amit kellett:
mikor kell aratni, vetni,
házasodni meg temetni,
mit tegyen, ha fáj a háta,
orrát csavarja a nátha,
hogyha esik, hova álljon,
vermet minek, kinek vájjon,
miből mennyi az elég,
hogy mitől döglik a légy.
Búsult, hogyha bánat érte,
s tudott mulatni is, mért ne?
Dalra, táncra mindig szer volt,
egy szó, mint száz: bölcs ember volt.
Én meg, késő unokája,
nap mint nap az iskolába
járok, nyűvöm a padot,
sokszor majd megszakadok,
no, nem épp a tanulásba,
hanem, mert nehéz a táska,
benne a sok könyv meg irka,
de hát tűröm, mint a birka,
engemet meg a tanár,
merthogy néha nagy a szám,
de ne búsulj, szépapám,
én sem maradok szamár.

Polgár István

Szeptemberi vendég

Hull az eső. Monoton
kopogását hallgatom.
Vendég kopog, ismerős:
bebocsátást kér az ősz.

Frantisek Halas

Visszájára fordult világ

A hold megugatta a vén kutyát,
a kalap emelte meg a kezet,
és a füst a kéménybe visszaszállt,
az árnyék meg testet vetett,
a szalonnának szárnya nőtt,
a lusta folyton dolgozott,
az *után*-ból lett az *előbb*,
míg meg nem ette a pocok.
A cérna pocakot eresztett...

Ugyan, gyerekek! Csend legyen! Csend!
Micsoda? Hogy ilyenek nincsenek?
Ne velem: a tollammal veszekedjetek!
Ő a bűnös! Ő írta ezeket!

Fehér Ferenc

Padtárs

Alig szól. Ha kérdik, hallgat.
A szeme két titkos ablak.
Se jó, se rossz lány…
Mégsem értem:
ha ott ül – észrevétlen,
s ha nem jön – üres az osztály!…

Weinrauch Katalin

Falevél-álom

Mit gondol a falevél,
falevél:
szél szárnyán ha útra kél,
útra kél?
Madárnak hiszi magát,
önmagát,
vágyva égnek magasát,
magasát.
Más álom is élteti:
pillangó lett – képzeli –,
hiszen száll, lebeg,
s néznek utána a fák,
a vén fák,
kopasz ágak suttogják,
suttogják:
sose jutsz fel az égre,
az égre,
– kit Föld szült, ott a helye,
a helye!

Szalai Borbála

Kopogtat az ősz

Bebocsátást kér az ősz –
kopog a nyár kapuján:
„Ideje, hogy átvegyem
a helyedet, cimborám!
Lám, a fecske útra kelt,
a gólya is messze jár,
néma lett a kert, a rét,
erdőn se szól a madár…”
Csendben tovatűnt a nyár –
hűvösek a hajnalok…
Bőkezűen hint az ősz
csillogó gyöngyharmatot…

Az Úr van veletek

ÚTRAVALÓ

– Mit olvasgatsz, Tücsök?

– Kaptam egy lapot a barátnőmtől, és van rajta egy furcsa mondat: „Az Úr van veletek, ha ti is ővele lesztek; ha őt keresitek, megtaláljátok, de ha őt elhagyjátok, ő is elhagy titeket.”

– Mi ebben a furcsa?

– Nekem eddig mindenki azt mondta, Isten szeret engem, és mindig velem van, itt pedig azt írják, hogy ha nem figyelek rá, akkor elhagy. Most akkor szeret engem, vagy nem?

– Ő mindenképpen szeret téged, de ha nem akarod, akkor nincs veled. Hogy jobban megértsd, elmondom neked a következő történetet…

Cinci és Pirci, a két mezei egér barátsága messze földön híres volt. Nem csoda, hisz sülve-főve együtt voltak, játszottak, megosztották egymással örömüket és bánatukat, soha nem civakodtak. A szüleik örültek ennek, sőt, együtt jártak el vásárolni, így aztán a két egérlány egyforma ruhát viselt, mintha ikrek lettek volna.

Ahogy teltek a hetek, hónapok, Pirci egyszer csak arra figyelt fel, hogy valami nincs rendben. Azzal kezdődött, hogy Cinci mindig mást akart tenni, mint ő. Először csak más ruhába öltözött, később már a kedvenc helyeit is felcserélte másokkal, és egyáltalán nem bánta, ha Pirci nélküle ment valahová.

Barátnője nem fogadta el a helyzetet, újra és újra megkérdezte, mi a baj. Cinci ilyenkor azt felelte, igazából nincs semmi baj, csak ahogy egyre felnőttebbé válik, megváltozik a gondolkodása. Pircit azonban nem nyugtatta meg a válasz.

Egy napon Pirci hiába várta Cincit a házuk előtt, hogy szokás szerint együtt menjenek iskolába. Nem tudta mire vélni a dolgot, de várni sem lehetett tovább, mert elkésett volna. Aznap egyedül folytatta útját az iskoláig. Amikor belépett az osztályterembe, legnagyobb meglepetésére ott találta barátnőjét az egyik osztálytársával nevetgélve. Kérdésére Cinci azt válaszolta, ne haragudjon, de be kellett mennie egy ismerőséhez, ezért hamarabb indult el az iskolába.

Csakhogy ez a második és harmadik napon is így történt. A negyedik napon Pirci már egy pillanatot sem várt Cincire, elindult egyedül; útközben azonban gyakran hátranézett, hátha mégis meglátja szaporán lépegető barátnőjét. Cincinek azonban se híre, se hamva nem volt…

Néhány nappal később új kisegér költözött a környékre. Pirci kíváncsian fogadta őt, sokat járta vele az erdőt, minden ismerős zugot megmutatott új társának, és eközben egyre kevésbé érezte Cinci hiányát. Végül eljött az idő, amikor a jövevény teljesen átvette a hűtlen barátnő helyét Pirci életében. Attól kezdve vele sétált, játszott, tanult, s vele osztotta meg örömét, bánatát.

– És Cinci?

– Idővel rádöbbent, hogy mégiscsak Pircivel kellett volna maradnia, de akkor már késő volt: Pirci nem hitt neki többé, továbbra is inkább az új egérrel játszott.

– Cincit már nem szerette?

– Szerette, de már csak úgy, mint bármelyik más osztálytársát. Hiszen a türelem véges, egy idő múlva elfogy. A szeretettel, a barátsággal nem lehet az idők végezetéig játszadozni: vagy kell, vagy nem. Viszont ha most nem kell, később már nem biztos, hogy felkínálják. Isten is így szeret bennünket. Szeretné, ha életünk minden percét megosztanánk vele. Amikor azt látja, hogy már nem fontos a számunkra, még vár egy ideig, keresi az alkalmat, hogy felkeltse a szeretetet, ám ha az nem megy, akkor nem erőlteti tovább, keres mást, aki elfogadja őt.

– És mi történik, ha a hűtlen később megbánja, amit tett?

– Ha túl későn tanúsít megbánást, akkor minden hiába. Ezért figyelmeztet az ige: „Ha őt keresitek, megtaláljátok, de ha őt elhagyjátok, ő is elhagy titeket.” Nem tudhatjuk, mikor fogy el az Úr türelme, már csak ezért sem érdemes játszani a szeretetével. Nos, erre figyelmeztet téged ez a kis lapocska, és csak a javadra válhat, ha megjegyzed.

– Köszönöm a felvilágosítást, Bogi. Ígérem, hogy megszívlelem: „Az Úr van veletek, ha ti is ővele lesztek; ha őt keresitek, megtaláljátok, de ha őt elhagyjátok, ő is elhagy titeket”…

Olasz Tímea

Bibliai ábécé

ABBÁ. A Krisztus idejében beszélt arám nyelv szava. Jelentése: atya. Jézus ezt a szót használta, amikor Istenről mint Atyjáról beszélt.

ABDIÁS KÖNYVE. Az Ószövetség legrövidebb könyve, Jeruzsálemnek a babiloniak által történt elpusztítása után íródott. A nagy nyomorúság idején a próféta megjövendöli Edóm romlását, mivel kihasználta Júda vereségét, hogy erőszakoskodjék vele: „Erőszakos voltál testvéreddel, Jákóbbal szemben, ezért szégyen borít el és végképp kiirtanak." De látja a megtiport Jeruzsálem helyreállítását is: „A Sion hegye menedék lesz, szent hely lesz az, Jákób háza visszanyeri birtokát."

ABSOLON. Dávid király „széparcú" harmadik fia, aki lázadást szított apja ellen. Egy csatában vereséget szenvedve, hajánál fogva egy tölgyfa ágán akadt, s Dávid katonái megölték, noha Dávid parancsot adott, hogy fiát nem szabad bántani. Halála hírére igen elszomorodott a király.

ADRIA. Útban Róma felé, Pál apostol hajója nagy viharba került az Adriai-tengeren, nem messze Málta szigetétől. Az óriási hullámok oly veszedelmesen dobálták a hajót, hogy a legénység a tengerbe vetette a rakományt, s csak Pál bátorsága mentette meg őket a vízbefúlástól. Az ókorban a mai Földközi-tenger egy részét is, ahol Málta szigete van, Adriának nevezték.

ADULLÁM. E város mészkő sziklái között talált Dávid egy titkos üreget, amely búvóhelyül szolgált neki és követőinek, amikor Saul király üldözte.

AGRIPPA. Két ember állt szemben egymással a törvényszéken. Az egyik Agrippa király volt, Heródes uralkodó családjának a tagja, a másik a fogoly Pál. Aamikor a fogoly beszélni kezdett, bírája elbűvölten hallgatta s különös megindultságot érzett a szívében. „Még hamarosan meggyőzöl és kereszténnyé teszel!" – mondta Pálnak, s Ő így válaszolt: „Kérem Istentől, hogy olyanok legyetek, mint én vagyok."

AHÁB. Aháb Izráel királya volt Kr.e. 869–850. Tudta, hogy mi lenne a helyes, de képtelen volt aszerint cselekedni. Gonosz feleségének, Jezábelnek a biztatására hamis isteneknek építtetett templomokat, amíg Illés próféta próbatételre nem szólította, hogy kitűnjék, ki az erősebb, Illés istene-e vagy Aháb istenei. Összegyűjtötte Illés a népet a Karmel-hegy tetején, s ott megláthatták, hogy Illés áldozati bikája nagy lánggal égett el, Aháb papjainak a bikája azonban érintetlenül maradt. Uralkodása végén Aháb megbánta gonoszságát, megalázta magát Isten előtt és – ahogy az Írás mondja – „csöndesen járt-kelt".

ALABÁSTROM. Egy alkalommal, amikor Jézus betániai barátainak a házában volt, egy asszony jött hozzá drága nádrusolajjal teli alabástrom kancsóval, eltörte a kancsó nyakát, s az illatos kenetet szeretete jeleként, mindenki ámulatára, Jézus fejére öntötte.

ALFA ÉS ÓMEGA. Ha az Újszövetség írói az „első és utolsó" dolgokról, vagy a „kezdetről és vég-ről" akartak beszélni, ezt sokszor a görög ábécé első és utolsó betűjének nevével jelezték.

ANDRÁS. Amikor Jézus a Galileai-tenger (más néven: Genezáret -tava) mellett járt, két halász testvért látott, Pétert és Andrást, amint a hálójukat javítgatták. Odaszólt nekik, hogy kövessék, s ők azonnal a követői is lettek, mivel András már hallott Jézusról, és beszélt róla Péternek. Biztos volt benne, hogy ő az, akire mindnyájan vártak, s András azután is mindig igyekezett barátait Jézushoz vezetni.

ANGYALOK. A Biblia sokszor beszél angyalokról, mint Isten követeiről, olyan lelkekről, akik Isten küldetésében járnak a menny és föld között. Gyors és gyönyörű lényeknek képzelték el őket, akik Isten szépségét is megláttatják az emberrel.

ÁBRAHÁM. Ábrahám idős ember volt már, amikor útra kelt Mezopotámiából, hogy Kánaán földjén találjon jó legelőhelyet juhainak. A szabad ég és a csillagok alatt Isten vezetésére figyelve vándorolt és táborozott. Sok jószága és embere ellenére is nemes lelkű és szíves volt barátaihoz. Isten megígérte neki, hogy nagy nép atyja lesz, s hogy fia, Izsák idős korában fog születni feleségétől, Sárától. S Ábrahám hitét kemény próbára tette Isten, amikor azt kívánta tőle, hogy áldozza fel Izsákot. Az Úr megmentette a fiú életét, de Ábrahám készsége megmutatta, hogy mennyire hajlandó engedelmeskedni Istennek. Ezért nevezi őt Pál apostol a Rómaiakhoz írt levélben „mindnyájunk atyjá"-nak.

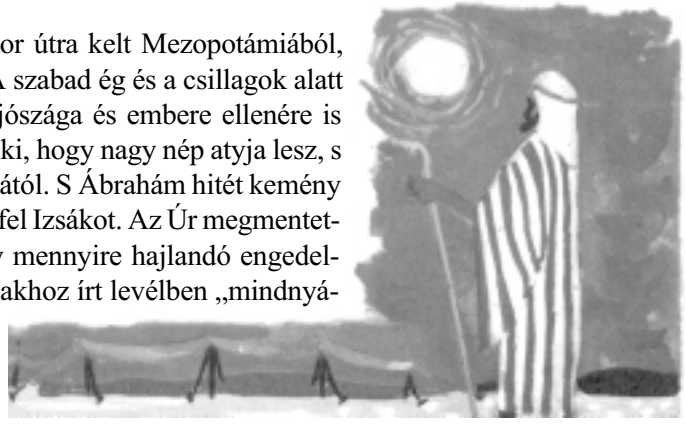

(Cecil Northcott Bibliai lexikon gyerekeknek című könyve alapján)

Tiszaháti parasztporta (II. rész)

(Előző számunkban a telkekről és lakóházakról olvashattatok.)

Gazdasági udvar

A hagyományos parasztudvar elég tágas volt ahhoz, hogy a jószág és a szekér kényelmesen foroghasson benne. Udvarelrendezés szempontjából Kárpátalján a *soros*, a *kétsoros* és az úgynevezett *keresztcsűrös* udvarok terjedtek el leginkább. Az első kettőre jellemző, hogy a gazdasági épületek a lakóházzal egy sorban, vagy vele párhuzamosan még egy sorban épültek. Az ungi Tiszaháton az ólat a lakóházzal egy tető alá építették. Beregben és Ugocsában ez ritkán történt meg. Viszont a gazdasági épületek egymással gyakran egybeépülhettek: a szekérszín az istállóval, az ól a sertésóllal vagy a szekérszín a disznóóllal.

Gabonás

Abora

Vesszőből font kukoricakas

Csűr

Élelmiszertárolás

Vidékünk egyes falvaiban a *keresztcsűr* volt elterjedve. A *csűr* (más vidéken *pajta* a neve) szélesebb, középső, nyitott részét *szérűnek* nevezték, a két oldalsót pedig *csűrfiának*. A szérű rakodóhely és a cséplés helye volt, de néha a táncmulatságok is a szérűn zajlottak. Egy-egy ilyen bál után a leányoknak kellett újrasimítani a csűr feltört földjét. Télen vagy esős időben a szekér állt a szérűn (egyes helyeken a szekérnek külön kocsiszín épült). A csűr melletti tér volt a rakodó, ahol a szénát, a kicsépeletlen gabonát és a kukoricaszárat tárolták *kazlakban*, *boglyákban* és *szárkúpokban*. A csűr zárta le az udvar hátsó részét, és választotta el az udvart a kerttől. Többnyire a közelébe építették az *aborát* (állítható tetejű szénatároló) is. A szemetes gabona tárolására a *kamrán* (*kamorán*), a tornác végén kialakított *szuszékon* és a *házpadon* (padláson) kívül általában külön *gabonás* vagy *hombár* (deszkából készült kamra, magtár), néhol pedig földbe vájt *verem* is szolgált. A csöves kukoricát sok helyen vesszőből font *kasban* vagy lécekből épült *górében* tartották. A burgonyát és a zöldséget jól szellőztethető pincében vagy veremben volt szokás tárolni.

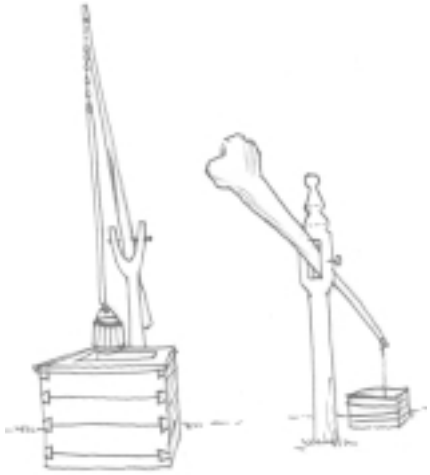

Gémeskutak villás és vésett (zárt) kútágassal

Kút

Kutat általában minden portán ástak, de jó ivóvízért gyakran a falu közös kútjaira kellett járni.

A jó gémes- vagy kerekes kút díszére volt az udvarnak. Nyitott vagy zárt *ágasát*, *gémét*, *ostorvégét* gyakran cifrára faragták. A gém végére nehezéknek fatönköt, követ vagy ócska vasdarabokat akasztottak.

Szöveg és rajz: **Kész Barnabás**

Számítógép-suli 38.

A WORD HASZNÁLATA

A Word menüi

Nyomtatási kép

A **Nyomtatási kép** menüpont alkalmazásáról korábban már szóltunk. Most röviden csak annyit, hogy nyomtatás előtt lehet indokolt pontosan tudnunk a dokumentumunk külalakját. A menüpont választásával egyenértékű a **Nyomtatási kép** nyomógomb ( ). Hatására külön ablakban válik láthatóvá a dokumentum nyomtatási képe - minimális szerkesztési funkciókkal. Van viszont lehetőség a nagyításra, egy vagy több oldal (max. 30) megjelenítésére, és a nyomtatást is elindíthatjuk innen.

Nyomtatás. A menüpont aktivizálásakor az ábrán látható párbeszédablak jelenik meg, amelyben a legfontosabb beállítandók:

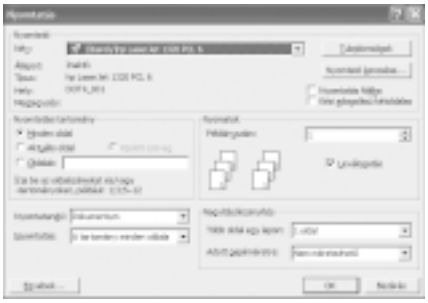

· **Minden oldal**: a teljes dokumentumot kinyomtatja.

· **Aktuális oldal**: azt az oldalt nyomtatja ki, amelyen a szövegkurzor áll.

· **Oldalak**: a szövegmezőbe be kell írni a kinyomtatandó oldalnak vagy oldalaknak a számát (kötőjellel, esetleg felsorolva).

· **Kijelölt szöveg**: csak azt a szövegrészt nyomtatja ki, amit előzőleg kijelöltünk. A választási lehetőség csak akkor él, ha valóban kijelöltünk szöveget.

A **Példányszám** mezőbe vagy közvetlenül írunk be, vagy a nyilakkal „pörgetünk" fel vagy le.

Kilépés. Egyértelmű a jelentése: a Wordből való kilépésre szolgál. Ha a megnyitott dokumentumunkat még nem mentettük el, a Word rákérdez, hogy el akarjuk-e menteni. Több megnyitott dokumentum esetén egyenként kérdez rá a mentésre.

A **Kilépés** menüpont felett annak a néhány fájlnak a listája olvasható, amelyekkel legutóbb dolgoztunk. Azt, hogy hány fájlnevet jelenítsen meg a rendszer, külön be lehet állítani az **Eszközök** menü **Egyebek** pontján belül az **Általános** című lapon.

A Szerkesztés menü

A menüben a szorosan vett szerkesztési funkciókon túl számos olyan parancs található, amely jól használható a szövegszerkesztő használata közben (keresés, csere, ugrás stb.). A menü tartalmát az ábra szemlélteti.

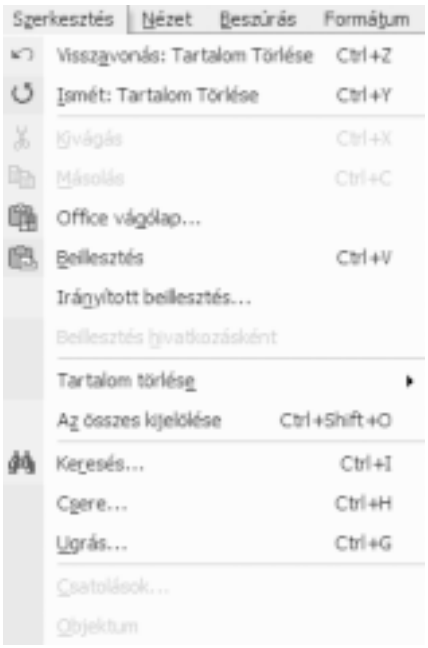

Visszavonás. Érvényteleníti a dokumentumban általunk végzett változtatásokat. Visszavonható műveletek például a szerkesztés, a formázás, valamint a törlés, a lábjegyzetek és táblázatok beszúrása. A menü címe után szögletes zárójelben annak a műveletnek a megnevezése szerepel, amire a visszavonás érvényesíthető. Ha nem tudjuk visszavonni az utolsó parancsot, akkor a parancs neve **Visszavonhatatlan**ra változik. A menüpont ugyanazt a parancsot hajtja végre, amit a hasonló nevű nyomógomb ( ).

Ismét. Megismétli a dokumentumban utolsóként végrehajtott műveletet. Ha nem tudjuk megismételni az utolsó parancsot, akkor az **Ismét** parancs **Ismételhetetlen** parancsra változik. Az **Ismét** parancsot arra használhatjuk, hogy gyorsan beszúrjunk vele egy szövegsorozatot, vagy ugyanazt a módosítást többször végezzük el egymás után egy hosszú dokumentumban.

Kivágás. Kivágja és a **Vágólap**ra helyezi az előzőleg kijelölt szöveget vagy ábrát. A szöveg (átmenetileg) eltűnik a dokumentumból. Egyszerűbb ikonról használni ( ).

Másolás. A kijelölt szövegrészt vagy ábrát a **Vágólap**ra helyezi úgy, hogy a kijelölt rész eredeti helyén marad. A menüpont választása egyenértékű a **Másolás** nevű nyomógomb ( ) használatával.

Beillesztés. Beszúrja a **Vágólap** tartalmát a kurzorhoz úgy, hogy a kijelölést (ha van) a **Vágólap**on található szöveggel helyettesíti. Nem működik a parancs, ha a **Vágólap** üres. Hasonló nevű ikon szerepel az eszközök között: .

A másolás vagy áthelyezés működtethető egérrel is. Áthelyezéshez jelöljük ki a kívánt szövegrészt, majd lenyomott egérgombbal húzzuk át új helyére. Másoláshoz a kijelölés után és a húzás közben nyomjuk le a **Ctrl** billentyűt.

Irányított beillesztés... Ezzel a paranccsal lehet a **Vágólap** tartalmát meghatározott formátumban beilleszteni, vagy beágyazni a Word-dokumentumba, illetve csatolást létrehozni olyan információhoz, amelyet egy másik alkalmazásban lehet aktualizálni (pl. DOS-szöveg vagy programlista, valamilyen kép stb.).

Törlés. Törli a kijelölt szöveget, ábrát, objektumot. A **Delete** billentyűvel gyorsabban elvégezhető.

Mindent kijelöl. Kijelöli az egész dokumentumot. A kijelölésre több más lehetőség is van. Így például ha a szövegtükör bal oldalán kívül háromszor kattintunk, vagy a **Ctrl** billentyű lenyomása mellett egyszer, szintén kijelölődik a dokumentum egésze. Vagy használhatjuk az **F8** funkcióbillentyűt is.

Pallay Dezső

Olvastad már?

Antoine de Saint-Exupéry

A kis herceg

Részlet

A kút mellett romladozó kőfal húzódott. Mikor másnap este, munkám után visszajöttem, már messziről észrevettem a kis herceget: lábát lógatva fönt ült a fal tetején. És hallottam, hogy beszél valakivel.

– Hát nem emlékszel rá? – mondta. – Nem egészen itt volt!

Erre a másik hang felelhetett neki valamit, mert ő megint erősködni kezdett:

– Igen, igen! A napja ma van, de a helye nem egészen ez…

Mentem tovább a fal felé. Kívüle még mindig nem láttam, nem hallottam senkit. Ő azonban tovább vitatkozott:

– … Úgy bizony. Nézd csak meg, hol kezdődik a nyomom a homokban. És csak várj rám. Ma éjszaka ott leszek.

Már csak húsz méternyire voltam a faltól, de még most sem láttam semmit.

A kis herceg egy darabig hallgatott, aztán azt kérdezte:

– Jó mérged van? Biztos vagy benne, hogy nem fogok sokáig szenvedni?

Megtorpantam, elszorult a szívem, de még mindig nem értettem a dolgot.

– Most pedig menj el – mondta a kis herceg. – Le akarok jönni innét!

Erre magam is a fal tövébe néztem, hirtelen hőköléssel. Mert egy kígyó ágaskodott ott a kis herceg felé, egyike azoknak a sárga kígyóknak, amelyek harminc másodperc alatt végeznek az emberrel. Kezemet a zsebembe mélyesztettem, hogy előrántsam a revolveremet, és futni kezdtem feléjük; lépteim zajára azonban a kígyó puhán visszaernyedt a homokba, olyasformán, mint egy szökőkút elhaló sugara, és sietség nélkül, fémes kis nesszel eltűnt a kövek közt.

Épp jókor értem a falhoz, hogy a butácska hercegecskét fölfogjam a karomban. Sápadt volt, mint a hó.

– Hát ez meg mi volt? Most már kígyókkal társalkodol?

Kibontottam aranyszínű sálját, amit örökké a nyaka köré tekerve hordott. Megnedvesítettem a halántékát, és itattam vele pár kortyot.

De kérdezni már nem mertem tőle semmit. Komolyan nézett rám, karját a nyakamba fonta. Éreztem a szívét: úgy vert, mint egy meglőtt madáré.

– Örülök neki, hogy sikerült megjavítanod a gépedet. Most aztán hazatérhetsz…

– Honnan tudod?

Éppen azt akartam elújságolni neki, hogy minden várakozás ellenére mégiscsak zöld ágra vergődtem a munkámmal.

Nem felelt a kérdésemre. Aztán azt mondta:

– Én is hazamegyek ma… – És szomorkásan hozzátette: – De az sokkal messzebb van… és sokkal nehezebb…

Éreztem, hogy valami rendkívüli dolog történik. Úgy szorítottam a karomba, mint egy gyereket; közben mégis olyan volt, mintha függőlegesen elfolynék valami szakadékba, és én mit sem tehetek, hogy visszatartsam…

Tekintete komoly volt, és valahol a messzeségben járt.

– Mim van? A bárányod. Meg a bárány ládája. Meg a szájkosár…

Szomorúan elmosolyodott.

Vártam hosszan, sokáig. Éreztem, hogy lassacskán átmelegszik.

– Kedves kis barátom, te féltél…

Igen, félt, de még mennyire félt! Hanem azért szelíden fölnevetett.

– Este sokkal jobban fogok félni…

Megint belém hasított a jóvátehetetlenség fagyasztó érzése. És tűrhetetlennek éreztem már a puszta gon-

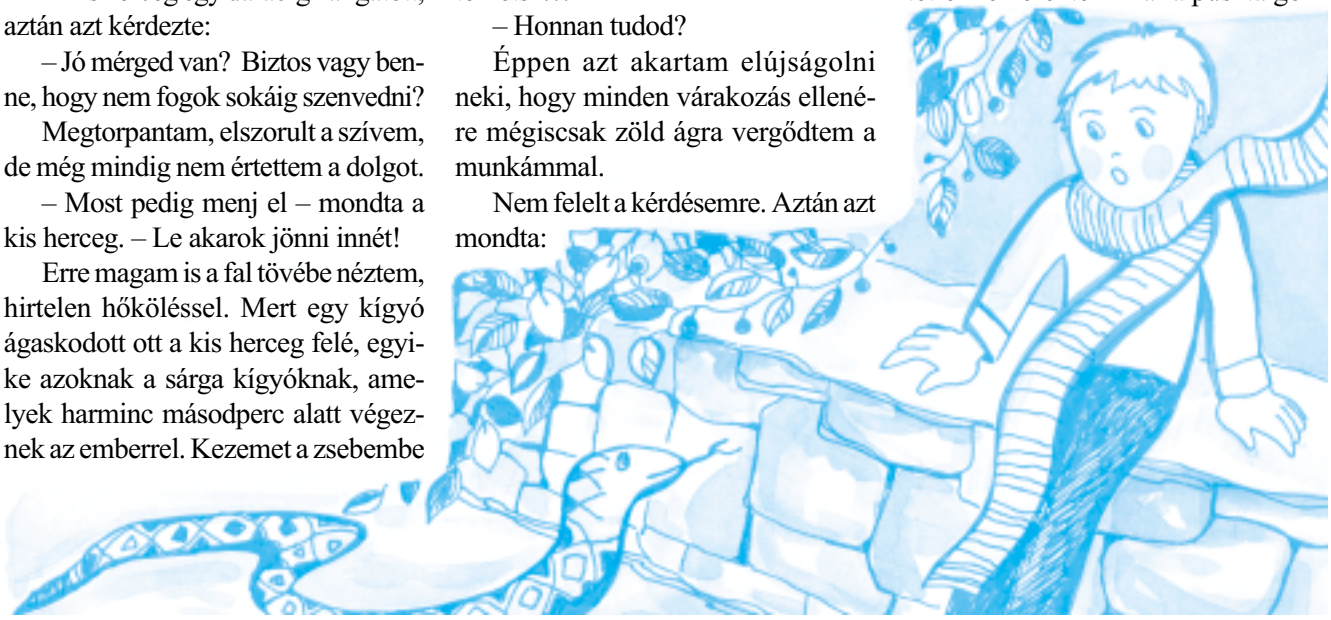

dolatát is, hogy nem hallom többet a nevetését. Hiszen olyan volt a számomra, mint a forrás a sivatagban.

– Kis barátom, hallani akarom még a nevetésedet…

De ő azt mondta:

– Ma éjszaka éppen egy éve. Ma éjjel a csillagom pontosan a fölött a hely fölött lesz, ahol egy esztendeje földre hulltam…

– Kedves kis barátom, ugye, ez az egész csak rossz álom, ez a kígyóhistória, ez a találkozó, ez a csillagmese…

Erre a kérdésre azonban nem válaszolt. Azt mondta:

– Ami fontos, azt nem lehet látni…

– Persze…

– A virágokkal is így van. Ha szeretsz egy virágot, valahol egy csillagon, jólesik éjszaka fölnézned az égre. Minden csillagon van egy virág.

– Persze…

– És ezzel is így van. Amit innom adtál, olyan volt, mint a muzsika, a csiga meg a kötél miatt… Emlékszel?… Nagyon jó volt.

– Persze…

– Éjszaka majd fölnézel a csillagokra. Az enyém sokkal kisebb, semhogy megmutathatnám, hol van. De jobb is így. Számodra az én csillagom egy lesz valamerre a többi csillag közt. Így aztán minden csillagot szívesen nézel majd… Mind a barátod lesz. Azonfölül egy ajándékot is adok neked.

Megint nevetett.

– Ó, kedves kis barátom, hogy szeretem hallani a nevetésedet!

– Éppen ez lesz az ajándékom… olyasforma, mint a víz…

– Mit akarsz ezzel mondani?

– Az embereknek nem ugyanazt jelentik a csillagaik. Akik úton járnak, azoknak vezetőül szolgálnak a csillagok. Másoknak nem egyebek csöppnyi kis fényeknél. Ismét mások, a tudósok számára problémák. Az üzletemberem szemében aranyból voltak. A csillagok viszont mindmind hallgatnak. De neked olyan csillagaid lesznek, amilyenek senki másnak…

– Hogyhogy?

– Mert én ott lakom majd valamelyiken, és ott nevetek majd valamelyiken: ha éjszakánként fölnézel az égre, olyan lesz számodra, mintha minden csillag nevetne. Neked, egyedül neked, olyan csillagaid lesznek, amik nevetni tudnak!

És megint nevetett.

– S ha majd megvigasztalódtál (mert végül is mindig megvigasztalódik az ember), örülni fogsz neki, hogy megismerkedtél velem. Mindig is a barátom leszel. És szívesen fogsz együtt nevetni velem. És néha kinyitod majd az ablakodat, csak úgy, kedvtelésből… És a barátaid nagyot néznek majd, ha látják, hogy nevetsz, amikor fölnézel az égre. Te meg majd azt mondod nekik: „Igen, engem a csillagok mindig megnevettetnek!" Erre azt hiszik majd, hogy meghibbantál. Szép kis tréfa lesz…

És nevetett újra.

– Mintha csillagok helyett egy csomó kacagni tudó csengettyűt kaptál volna tőlem…

És újból nevetett. De aztán elkomolyodott.

– Ma éjszaka… tudod… ne gyere el.

– Nem hagylak magadra.

– Olyan leszek majd, mintha valami bajom volna… egy kicsit olyan, mintha meghalnék. Úgy bizony. Ne gyere el, semmi szükség rá, hogy végignézd… nem éri meg…

– Nem hagylak magadra.

Ő szemlátomást gondterhelt volt.

– Azért mondom… a kígyó miatt. Nehogy esetleg téged is megmarjon… A kígyók komiszak. Puszta kedvtelésből is marnak…

– Nem hagylak magadra.

De valami megnyugtatta.

– Igaz, második marásra már nem marad mérgük…

Azon az éjszakán észre sem vettem, mikor kelt útra. Nesztelenül megszökött. Mikor végre utolértem, elszántan, gyors léptekkel menetelt. Csak ennyit mondott:

– Ó, hát itt vagy…

És kézen fogott. De még mindig bántotta valami.

– Nem jól tetted. Fájni fog neked. Olyan lesz, mintha meghaltam volna, pedig nem is igaz…

Én csak hallgattam.

– Ugye, érted? Nagyon messze van. Nem vihetem magammal ezt a testet. Túl nehéz.

Hallgattam.

– Olyan lesz, mint egy levetett, régi kéreg. Mért volna szomorú egy levetett kéreg?…

Hallgattam.

Egy kicsit elbátortalanodott. De aztán újra összeszedte magát.

– Tudod, milyen jó lesz? Én is nézem majd a csillagokat. Minden csillag kút lesz, rozsdás csigával. És mind innom ad majd.

Hallgattam.

– Olyan mulatságos lesz! Neked ötszázmillió csengettyűd lesz, nekem ötszázmillió forrásom…

És most ő is hallgatott, mert sírt…

– Helyben vagyunk. Most hadd menjek pár lépést egyedül.

De leült, mert félt.

Aztán azt mondta:

– Tudod… a virágom… felelős vagyok érte. Hiszen olyan gyönge! És olyan gyanútlan. Egyebe sincs, mint négy semmi kis tövise, hogy a világtól védekezzék…

Leültem én is, mert nem bírtam tovább állva maradni.

– Hát igen – mondta. – Ennyi az egész.

Egy kicsit még tétovázott, aztán fölállt. Lépett egyet. Én moccanni se bírtam.

Csak ennyi volt: egy sárga villanás a bokájánál. Egy pillanatig mozdulatlanul állt. Nem kiáltott. Szelíden dőlt el, ahogyan a fák. Még csak zajt sem keltett, a homok miatt.

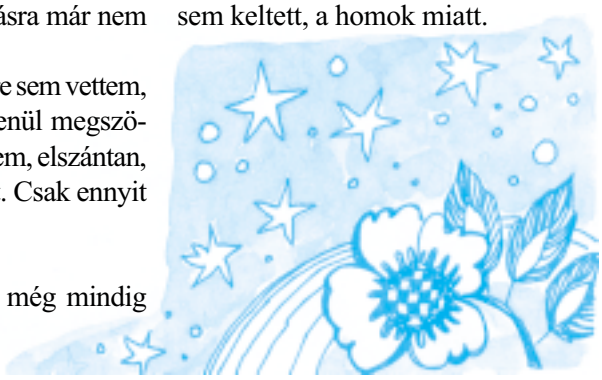

Baer Béla

November

Bőröződnek locska erek,
távozó színek intenek.
Didereg a szótlan berek,
ködök zászlói lengenek.

Tamkó Sirató Károly

November

Komor fellegek között
Jön az eső, jön a köd.
Cidrizik már a világ.
– Jól vigyázz, hogy meg ne fázz!

Szepesi Attila

November

Az erdő zúzmarás,
pereg a lombja.
A novemberi szél
ezüstbe vonja.

A dombok delejes
holdfényben állnak.
A távoli hegyek
ködöt pipálnak.

Inda tekerül a
fák derekához.
A csörgő patakon
jégmadár szálldos.

Ezüst a fenyves és
a kökény berke.
Csak egy magányos őz
barangol benne.

Takáts Gyula

Vénasszonyok nyara

Hosszú szál, ezüst szál.
Úszik az ökörnyál,
itt is, ott is fölvillanva,
mintha gyémántsugár volna.
Ágon, égen
hosszú szál, ezüst szál.
Száll a nyár.
Itt az ősz.
Gyümölcsök közt jár a csősz.
Kalapjában csipkebogyó.
A kezében somfa-furkó.
Itt is, ott is, meg-megáll.
Kiköt, mint az ökörnyál.
Széjjelnéz...Rápipál...
Füstje fölött
ágon, égen fölvillanva
úszik az ökörnyál.
Száll a füst
és száll a nyár.

Kovács András Ferenc

Záporozó

Széttekintek
tágas égen:
szülőföld, be
szép vagy nékem…

Imitt-amott
egy-egy felleg
ímmel-ámmal
cselleg-belleg…

Ring a réten
egynek árnya,
mintha déli
szélre várna…

Pásztorára
vár a lomha,
hogy terelné
már halomba…

Hajkurászná
nyájba, bátor
lenne ő is
lenge zápor…

Hadd dörögjön
vén kolompja
villámlón, ha
vérit ontja…

Bárcsak én is
úgy omolnék,
hogyha zengő
zápor volnék…

Szamos-lankát,
ungot-berket
mosdatnék, ha
szélvész kerget…

Folyton erre-
arra fújva
terád hullnék
vissza újra…

Föléd szállnék
széles égen:
szülőföld, be
szép vagy nékem…

Füle Lajos

Őszi esők jönnek

Őszi esők jönnek, fölsíró szelek,
dérré lesz a harmat az avar felett.
Aztán sűrű csend lesz, öregnek való,
csend simul a csendhez, s hullni kezd a hó.

Miklya Zsolt

Őszi dal

Szél muzsikál, sok
fa levele zsong,
lenn az avarban
öt gyerek visong,
fenn a magosban
varjúraj kering,
öt kicsi lurkón
gyűrődik az ing.

Szél se zenél fák
levele körül,
benn a szobában
álomba merül
öt kicsi gyermek,
és a holdsugár
paplanja súgja:
aluszik a nyár.

Leg- es oldal

Mekkora a legnagyobb sütőtök?

Az általában 3-4 kilós, futball-labda nagyságú növény sárgás színű. Azért kapta a sütőtök nevet, mert ősszel, ha megérik, leszedik, felvágják, kiszedik belőle a magokat és megsütik. Az íze finom édes. Mi a legnagyobbra vagyunk kíváncsiak, hát tessék: két méter átmérőjű, 250 kilós

Melyik a legnagyobb virágú növény?

A dögvirág. Tavasszal és kora nyáron rengeteg növény kivirágzik. Például a tavasz hírnökének tartott hóvirágnak csak alig egy centiméteres a virága, s a tulipánnak is csak pár cm. Ennek a növénynek, amely Délkelet-Ázsiában fordul elő, a virága majdnem egy méter is lehet.

Mekkora a világ legnagyobb hagymája?

Most képzelj el egy hagymát! A tenyeredben tudod tartani, tehát egy maroknyi, s egy kilogrammban van akár tíz darab is. Az eddig termett leghatalmasabb viszont nagyobb volt, mint egy ember feje, s több mint 5 kg-ot nyomott. Ebből jó nagy adag pörköltet lehetne készíteni!

Melyik Magyarország legjobb mézelő növénye?

Az akác. Az, hogy mézelő, azt jelenti, hogy sok nektárt termel, s a gyűjtögető méhek gyakran látogatják. Nem őshonos hazánkban, tehát még régen hozták be az utazók. Fáját használják még szerszámok készítéséhez' és tűzifának is.

Mely növények a legnépszerűbbek a lakásban?

Te is ismerheted őket. Sok napfényt és nem túl sok vizet igényelnek. Ezek a növények a kaktuszok. Nevelésük igen egyszerű, csak nem kell túlgondozni őket. A kaktuszok szúrós tüskéi tulajdonképpen levelek elcsökevényesedett maradványai, hiszen azokon a területeken, ahol eredetileg élnek, ott a lehető legkevesebbet kell párologtatni, s ezért csökkentették a felületet ily módon.

Melyek a legmagasabban élő növények?

Az év nagy részében a hegycsúcsokat hó borítja, s ez csak nyáron olvad el 2-3 hónapra. Ebben az időszakban zuzmók, mohák nőnek a kopár sziklák között. Ilyenkor ide járnak legelészni a hegyi kecskék.

Fesd ki!

Feladat

Tettél-e valamilyen tanulással kapcsolatos fogadalmat szeptember elsején?

A félénk óriás

A szavannák jellegzetes állata a hosszú lábú és nyakú zsiráf. 7-8 mázsás testsúlya ellenére karcsúnak látszik. Mozgása elegáns, csak akkor válik rendezetlenné, ha menekülnie kell. Termete ellenére rendkívül ijedős.: a legkisebb veszély jelére gyorsan odébbáll. Legelészéssel töltött, egyhangú hétköznapjaiba a párválasztási időszak visz változatosságot: ilyenkor a hímek hosszú nyakukat és fejüket fegyverként használva egymásnak rontanak. A nőstények 420 napi vemhesség után, állva hozzák világra egyetlen utódjukat – így a kiszsiráf két méteres zuhanást él át élete első pillanatában.

A zsiráfok váltakozó számú, szőrös bőrrel bevont „szarvakat" viselnek, melyekből 2-4 a fejük tetején, 1 pedig az orruk fölött dudorodik.

A zsiráf nyaka kb. 2 m hosszú. Ugyanannyi, azaz 7 csigolya alkotja, mint a többi emlősállatét, csak az övéi kissé megnyúltak.

A zsiráf a legmagasabb emlős: 5-6 m-es magasságból nézhet szét.

Hogyan és mit eszik?

Kígyószerűen hajlékony nyelvével körbefogja a növényi részt, és alsó fogaival lemetszi. Főként akáciák és mimózák tüskés ágait és lombját keresi, de ezek híján a fű is megteszi.

Milyen gyorsan fut?

Rövid távon az 55 km/h-s sebességet is elérheti, de ha sokáig kell menekülnie, elájulhat, sőt bele is pusztulhat, mert a szíve nem bírja.

Hogyan védi meg magát vagy borját?

Fegyvere a lába: meg is ölheti támadóját egyetlen rúgással – legyen az akár egy oroszlán.

A párválasztási időszakban a hímek a nyakukat fegyverként használva küzdenek meg egymással. A veszélyesnek látszó ütközet rendszerint nem okoz súlyos sérüléseket.

Hogyan iszik?

Ez a hétköznapi művelet komoly, de nem megoldhatatlan feladat a hórihorgas zsiráf számára. Egyedi módszere a széles terpeszállás, de szerencséjére ezt nem kell túl gyakran bemutatnia, ugyanis megfelelő táplálkozás mellett hetekig is kibírja víz nélkül.

Hogyan alszik?

Megpróbálja összecsukni magát: a földön fekve fejét a fartájékára helyezi. Igazán mély alvásra azonban csak 20-30 percet szán a napjából.

Tudorka (Magyarország)

A legrégibb játék

A ma is ismert játékok közül nagy valószínűséggel a kockázást kedvelték meg legkorábban őseink. Az időszámításunk előtti első évezredből származó papirusztekercsek tanúsítják, hogy akkoriban már sok férfi ütötte el ezzel az idejét, és vesztette el ennek révén a pénzét.

A szabályok egyszerűek voltak: egy edényben megrázták a játékköveket, majd leejtették őket az asztalra vagy a földre, és az nyert, aki magasabb értéket dobott. Ezzel múlatják a várakozás óráit Homérosz Odüsszeiájában Pénelopé kérői, a mitológia pedig arról tesz említést, hogy az Olümposz halhatatlanjai is ezzel töltik végtelen mennyiségű szabad idejüket. Mivel az ókorban a véletlent az istenektől származónak hitték, úgy vélték, hogy aki nyer, azt szeretik a magasabb hatalmak, így az élet más területein is sikerekre számíthat.

Jó Pajtás (Vajdaság)

Hogyan alszanak a madarak?

Rendszerint ülve vagy állva, gyakran fél lábon. Fejüket néha a szárnyuk vagy hátuk tollai közé dugják. A harkályok az odúba húzódnak pihenni, a pacsirták kis mélyedést keresnek a fű között, és oda kuporodnak. Furcsa szokásuk van az Ázsiában élő denevérpapagájoknak. Ők alvás közben lábukkal kapaszkodva, fejjel lefelé lógnak az ágakon. Pontosan úgy, mint ahogy a denevérek lógnak a barlang mennyezetén.

Mézeskalács (Vajdaság)

Hármas ikrek

Mindhárom kisfiún találsz egy apró eltérést, amely megkülönbözteti őket egymástól.

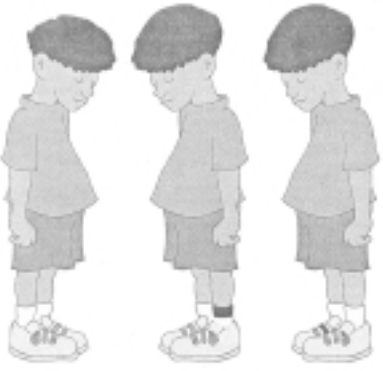

Tapsi (Magyarország)

Tinta

Az első tinta valamilyen sötét színű, nyilván finom elosztású színezékből készült. Már az egyiptomiak is ismerték a koromból és vízből előállított keveréket. Ők nádtollal és papiruszra írtak. A koromrészecskék gyors leülepedését nyálkás anyagok (gumi) adagolásával csökkentették. Az ilyen tinta íráskor vastag, szemcsés, könnyen letörölhető nyomot hagyott.

Tökéletesebb az úgynevezett gallusztinta, amelyet a szintetikus festék elterjedéséig általánosan használtak. A galluszsav vagy a gubacsersav azért alkalmas tintakészítésre, mert vizes oldata vasgáliccal sötét ibolyásfekete, nem ülepedő, tiszta oldatot alkot. A tinta szétfolyását glicerin, cukor, gumiarábikum adagolásával akadályozzák meg. Az anilinfestékek feltalálása után a tinta színét indigóval szépítették. Ez az úgynevezett alizorin tinta.

A töltőtollak elterjedésével szükségessé vált egy olyan tinta, mely beszáradáskor sem adott sok üledéket. A modern festékkémia kidolgozott olyan nagy festőképességű anilonfestékeket, melyekből egész keveset oldva elég sötét írású tintát kapunk. A jó töltőtolltinta hígfolyós, gyorsan szárad, de a tintavezetéket nem tömi el és nem támadja meg a töltőtollat. Írása mély színű, vízzel, alkohollal nem mosható le.

Jó Pajtás (Vajdaság)

Melyik az árnyékom?

Tapsi (Magyarország)

Fesd ki!

Feladat

Melyek a legismertebb ősszel szedhető gombák?

Az én kutyám

Az én kutyám neve: Vuk,
mindig csak utánam fut.
Nagyon szeret engem,
imád játszani velem.
E nevet azért adtam neki,
mert egy rókától nehéz
megkülönböztetni.
De ha eljön a sötét este,
csillogó szeme
szomorúan rámtekint,
mert tudja, hogy csak holnap
találkozunk megint.
– Viszlát, drága Vuk,
holnap majd találkozunk!

Papp Mónika
11 éves, Aknaszlatina

Lapcsuk Andrea
7. osztály

Galambosi Ágnes
3. osztály, Beregszász

Szalagyák Tünde
Kisgejőc

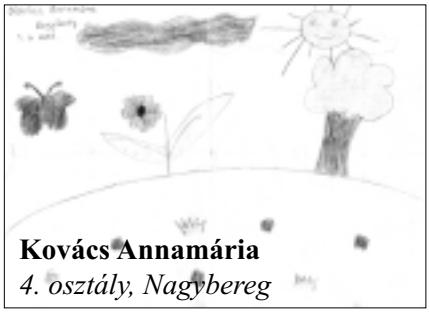

Kovács Annamária
4. osztály, Nagybereg

Marci és Tamás

Volt egyszer egy kisgyerek,
Marci volt a neve.
Fejét a játszáson törte,
tanulni nem szeretett.
Mondta a barátja, Tamás,
hogy megtanítja,
de Marci nem figyelt rá,
a fejét se fordította arra.
Minden gyerek jól haladt,
csak Marci maradt buta.
Így jár, aki nem tanul,
aki tanulni lusta.

Szántó Marianna
Aklihegy

A veréb

Ház mellett van egy kerék,
rászállott egy kis veréb.
Azt mondta a kis veréb:
csip-csirip, ennék már valamit.
meglátta ezt egy kis gyerek.
Készített madáretetőket.
Tett bele búzaszemeket,
s a kis madár vígan eszegetett.

Bilák Dávid
2. oszt. Aklihegy

Nagymamámhoz

Te mosolyogsz rám,
Édes nagymamám.
Életem nélküle mit is érne?
Emléked mindig velem lenne.
Ha szomorú vagyok,
Te mindig megvigasztalsz,
És mosolyra csalsz.
Kedves nagymamám,
Olyan vagy nekem,
Mint a napsugár,
Mely kedvesen tekint rám.

Szalagyák Tünde
Kisgejőc

Nagy Éva
2. osztály, Mezőkaszony

Angéla Viktória
3. osztály, Gyertyánliget

Amin és a kapzsi kereskedő

Arab népmese

Amin egyszer nagyon szerencsétlenül járt. Hiába dolgozott éjt nappallá téve a földjén, a szárazság elvitte a termést az utolsó szemig. Búsult is sokáig. Végül úgy határozott, elmegy más vidékre szerencsét próbálni. De mert a szamarán kívül nem volt már semmije, felkereste a gazdag kereskedőt, és tizenkét főtt tojást kért tőle kölcsön, hogy legyen mit ennie az úton, aztán felült a szamarára.

Telt, múlt az idő, már el is felejtették Amint, de hét év múlva egyszer csak megjelent a faluban. Nem is akárhogyan, hanem meggazdagodva. Gyönyörű fekete paripán érkezett, nyomában egy arannyal, ezüsttel megrakott tevével. Nem győztek ámuldozni a falubeliek! Mikor a kereskedő meghallotta a hírt, futott Aminhoz, és ötszáz ezüstöt követelt tőle a tizenkét főtt tojásért, amit hét évvel azelőtt kölcsönbe adott neki.

Amin persze nem esett a fejére, nem volt hajlandó ilyen sok pénzt kifizetni a tizenkét főtt tojásért.

Megadta a tartozását, a tizenkét tojást, mire a kereskedő olyan mérges lett, hogy a bíróhoz fordult igazságért.

A kereskedő pontosan, a megszabott időben érkezett a tárgyalásra. Amin azonban nem volt sehol. Már majdnem elhalasztotta a tárgyalást a bíró, amikor lihegve megérkezett Amin is.

Először a kereskedő kapott szót, aki a következő szavakkal védte igazát:

– Jogosan követelek ötszáz ezüstöt Amintól. A tizenkét főtt tojásból, amit hét évvel ezelőtt adtam neki, tizenkét kiscsibém kelhetett volna ki, s köztük lett volna jó néhány tyúkom, s egy-két kakasom. Tyúkjaim sok-sok tojásából évről évre egyre több csibe bújt volna ki. De minek is magyarázzam? Egy szó, mint száz, hét év alatt annyi tyúkom lehetne már, mint égen a csillag.

– Igazad van! Egyetértek! – kiáltott fel a bíró. Majd Aminhoz fordult, s szigorú tekintettel megparancsolta:

– Most rajtad a sor, védekezz, ha tudsz! De előbb meg kell magyaráznod, miért késtél el a tárgyalásról!

Amin nyugodtan így válaszolt:

– Azért késtem el, mert volt egy tányér főtt babom, s mielőbb el kellett ültetnem, hogy jövőre jó termést hozzon.

A bíró rákiáltott:

– Megbolondultál? Mióta kel ki a földből a főtt bab?

– És mióta lesz kiscsibe a főtt tojásból? – kérdezte Amin a bírótól.

Nem is kellett többet szólnia, a kapzsi kereskedő elvesztette a pert.

Feladat

Ez a mesetípus megtalálható a magyar népmesekincsben, vidékünkön is jól ismert. A főtt bab helyett mi szerepel a kárpátaljai változatban?

A fenyőtobozok

Orosz mese

Élt egyszer két testvér, az egyik gazdag, szegény a másik. A gazdag kupeckedéssel szerezte a vagyonát, adott-vett, sok embert lóvá tett. A szegény meg a munkájából tengődött.

Egyszer a kupec disznókat vitt eladni a székvárosba. Nem tudta jó haszonnal eladni őket, hát visszavitte. Kérdezte a szegény:

– Szerencsével jártál-e?

– Nem én! – felelte a gazdag. – Nincs jó ára disznónak.

– Hát minek van jó ára?

Mérges volt a gazdag testvér, hogy annyit faggatózik az ágrólszakadt. Azt felelte nagy mérgében:

– A fenyőtoboznak!

Szaladt haza a szegény ember a feleségéhez nagy lelkendezve:

– Gyerünk, asszony, az erdőre! Azt mondja a testvérem, jó pénzt adnak Moszkvában a fenyőtobozért. Szedjünk egy szekérderékkal!

Úgy is tettek. Aztán elszekereztek Moszkvába, messze volt nagyon, félnapi szekérút. Egyenest a piactérre hajtottak.

Álltak a szekér mellett, álldogáltak, de bizony nem kérte senki a portékájukat. Még ki is nevették őket!

Egyszer csak maga a cár sétált arrafelé. Meglátta a szegény embert meg a hitvány portékáját. Szóba elegyedett vele:

– Mit árulsz, ember?

– Fenyőtobozt.

– Aztán minek?

– A testvérem azt mondta, jó pénzt adnak érte a városban.

– Kicsoda a testvéred?

Megmondta a szegény ember. Ismerte a cár a gazdag kupecet, messze földön híres volt a csalásairól. Gondolt egyet a cár.

– Ne félj, testvér! – biztatta. – Elkel ma a portékád. Akárki kéri: egy ezüst rubelt kérjél darabjáért!

Azzal visszament a palotájába, és kiadta a parancsot: „Délre a város minden lakosa egy-egy fenyőtobozt vigyen neki ajándékba!”

Törték a fejüket az emberek, hogy hol vegyenek fenyőtobozt. Egyszer csak híre futott: a piacon egy egész szekérrel árul egy ember.

Szaladtak a piacra, egy szempillantás alatt megvették a szekér fenyőtobozt. Szekérderék pénz gyűlt belőle, alig győzte számlálni a szegény ember.

Amikor odahaza elmondta testvérének, milyen szerencsével járt, az majd megpukkadt irigységében. Futott az erdőre, megrakta mind a három szekerét tobozzal, hajtott a városba.

Ott álldogált a piacon három kerek napig, de álldogálhatott! Nem vett tőle tobozt senki. Akkor nagy mérgesen hazakocogott.

Feladat

Melyik magyar szólás jutott eszedbe a mese olvasásakor? (Mátyás királlyal és Budával kapcsolatos.)

Postabontás

Szerkeszti:
Kovács Erika

A halász és a kés

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy halász. Annak volt egy felesége meg egy szépséges leánya. Ez a halász nagyon öreg volt, és már ötvenhárom éve halászott egy tengeren. De soha nem fogott semmit. Egyszer aztán kifogott egy kést. Forgatta, nézegette, s feldobta. megszólalt a kés:

– Te kedves halász, köszönöm, hogy felkeltettél az átokból!

– Milyen átokból? – kérdezi a halász.

Réges-régen, mikor egy bátor vitéz kése voltam, egymás után nyertük a csatákat. De amikor egy boszorkánnyal harcoltunk, és legyőztük, egy átkot mondott ránk. A vitézt kővé fagyasztotta, s míg egy szépséges lány meg nem csókolja, addig kőszobor marad. Engem pedig álomba szenderített, és bedobott a tengerbe azzal, hogy míg egy halász ki nem szabadít, a tenger mélyén kell aludnom.

Kedves halász, neked van egy szépséges leányod, keressük meg gyorsan az én vitéz gazdámat, s szabadítsuk meg a gonosz átok varázslata alól.

A halász megbeszélte a dolgot a feleségével, s egy hét múlva útnak indultak. útjuk sikeres volt, mert megtalálták a vitézt. A halász lánya megcsókolta, s a szobor nyomban megelevenedett.

A vitéz a lánnyal egybekelt, és boldogan éltek, míg meg nem haltak.

Gál Anzselika
5. osztály, Mezővári

Ki ír nekem?

Levelezni szeretnének

*Lapcsuk Andrea (*Ungvári járás, 89433 Rát, Sevcsenko u. 42.) 12 éves. Szeret rajzolni, énekelni, verset írni, rejtvényt fejteni.

*Kódus Evelin (*Beregszászi járás, 90220 Som, Fő út 146.) 10 éves. Kedvenc időtöltése a zenehallgatás és a zongorázás. Kedvenc sportja a kerékpározás.

Bázin Irénke (Nagyszőlősi járás, 90365 Aklihegy, Micsurin u. 21.) 12 éves. Szeret olvasni, táncolni, kerékpározni, zenét hallgatni és futballozni. Szalvétákat gyűjt.

Béres Zsófia (Nagyszőlősi járás, 90365 Aklihegy, Micsurin u. 11.) 10 éves. Szeret olvasni, zenét hallgatni és kerékpározni. Szereti az állatokat, matricákat gyűjt. Kedvenc időtöltése a rajzolás.

Gabóda Ágnes (Beregszászi járás, 90212 Bátyú, Simon Menyhért u. 11.) 11 éves. Szeret olvasni, sportolni, természetkedvelő és állatbarát.

Gabóda Eszter (Beregszászi járás, 90212 Bátyú, Simon Menyhért u. 11.) 11 éves. Irodalomkedvelő, szeret rajzolni, természetkedvelő és állatbarát.

*György Dóra (*Munkácsi járás, 89672 Fornos, Arany János u.16.) 11 éves. Hosszú, barna haja van. Szereti az állatokat. Hobbija a zenehallgatás, a tánc és az éneklés. Ígéri, hogy minden levélre válaszol.

Szalagyák Tünde (Ungvári járás, 295107 Kisgejőc, Egri Ferenc u. 33.) 13 éves. Hobbija a kerékpározás és a kirándulás. Kedvenc tantárgya a magyar irodalom és a műszaki rajz. Gyűjti a szalvétákat és a képeslapokat.

Ványi Viktória (Beregszászi járás, 90213 Bótrágy, Ivano Franka 13.) Hobbija a kerékpározás, a tévézés és a zenehallgatás. Gyűjti a szalvétákat és a plüss állatokat.

Papp Mónika (Técsői járás, 90575 Aknaszlatina, Leningrádi u. 2/56.) 11 éves. Szeret zenét hallgatni, olvasni. Kedvenc tantárgya a természetrajz, a magyar irodalom és a magyar nyelv. Sztárok fényképét gyűjti. 10-14 évesek leveleit várja, ígéri, hogy minden levélre válaszol.

Hajdu Nikolett (Beregszászi járás, 90213 Bótrágy, Széchényi u. 51.) 13 éves. Kedvenc tantárgya az angol. Kedvenc színe a salátazöld és a rózsaszín. Vele egyidős lányok és tőle idősebb fiúk leveleit várja.

Szenykiv Mónika (Técsői járás, 90575 Aknaszlatina, Munkás u. 3/2.) 11 éves. Szeret zenét hallgatni. 11-15 éves lányok és fiúk leveleit várja.

Csopák Eszter (Ungvári járás, 89502 Csap, Tómenti u. 23.) 11 éves. Szeret zenét hallgatni, zongorázni, kerékpározni. Lányok és fiúk leveleit várja, ígéri, hogy minden levélre válaszol.

Menyhárt Nikolett (Munkácsi járás, 89653 Szernye, Rákóczi u. 134.) 11 éves. Szeret olvasni, zenét hallgatni és kirándulni. Kedvenc tantárgya a matematika, az ének és a német.

Kovács Emese (Ungvári járás, 89461 Eszeny, Petőfi u. 26.) 12 éves. Gyűjti a szalvétákat és a képeslapokat. Kedvenc tantárgya a történelem, az angol és a torna. Szeret kerékpározni és számítógépezni. 11-15 év közötti lányok és fiúk leveleit várja.

Fejes Krisztina (Munkácsi járás, 89653 Szernye, Lenin u. 46.) 12 éves. Szőke, kékszemű lány. Szeret zongorázni, táncolni és énekelni. Kedvenc tantárgya a torna. Gyűjti a matricákat és az Irkát.

Szabó Tamás (Ungvári járás, 89460 Tiszasalamon, Lenin u. 25.) Kedvenc tantárgya a matematika és a rajz. Hobbija a kerékpározás. Ígéri, hogy minden levélre válaszol.

A 2005/2. szám megfejtései

5.oldal: Melyik versből való az alábbi idézet?

a) Nagy városokról beszél a messzi vándor, b) Mikor az uccán…, c) Harmatocska, d) Elégia, e) Thomas Mann üdvözlése

Folytasd! a) nem törődök semmi mással, csak a beoltott virággal. b) Azt, ha fúvom, hull a makk, a fák táncra állanak. c) dolgozni csak pontosan, szépen, ahogy a csillag megy az égen, úgy érdemes. d) mint a szellő, fürtösen, s mint a vízcsepp, hűvösen. e) Adj magyarságot a magyarnak, hogy mi ne legyünk német gyarmat. Hadd írjak szépet, jót – nekem add meg boldogabb énekem.

14 .oldal: A találós kérdés a következő: Mikor lehet a vizet rostában(kosárban) hordani? (Ha megfagy)

15. oldal: A delej kifejezés jelentése: a) mágnesesség b) hipnózissal előidézett v. ahhoz hasonló állapot

17. oldal: Locsolókeddnek húsvét harmadik napját nevezik, amikor a lányok vízzel locsolták le azokat a fiúkat, akik nem öntözték meg őket az ünnepen.

20. oldal: Kárpátaljai nemzeti parkok: Náciszok völgye, Szineviri Nemzeti Park, Sztuzsicai (Patakófalui) Tájvédelmi Körzet

***29. oldal*: Betűkavalkád:** A türelem a birkák s a szamarak erénye. **Fejezd be a szóláshasonlatokat**! 1) Ordít, mint a fába szorult féreg. 2) Iszik, mint a kefekötő. 3) Vérré válik benne, mint barátban a lencse. 4) Kapkod, mint Bernát a ménkő után. 5) Heten vannak, mint a gonoszok. 6) Szidja, mint a bokrot. **Csiga-randevú**: a rajzhoz a 6. ábra illik. **Kacifántos**: Peti 18 éves, anya 36, apa pedig 46 éves, ez összesen 100. **Dominózzunk**: a regény címe Gömblakók.

A 2005/3. szám megfejtései

17. oldal: Ha egy egész napos kirándulásra indulunk, a következő dolgok feltétlenül kerüljenek bele a hátizsákba: ivóvíz, ennivaló, gyufa, iránytű, elsősegélydoboz, naptej, szúnyogriasztó.

20. oldal: Tűzrakáskor oda kell figyelnünk arra, hogy az izzó parázs ne pattogjon szét, a tüzet rakjuk körbe kövekkel, hogy ne terjedjen tovább, legyen nálunk víz, amivel távozás előtt beoltjuk az izzó parazsat.

22. oldal: Gyógynövények: bodza, hársfa, kamilla, körömvirág, zsurló, orsófű, menta, árvacsalán, ezerjófű stb.

***29. oldal: Intarzia*:** hun, avar, kun, pun, alán, dór, gót, katalán.

Megidézzük: Kánikula.

Vízimanó a kertben: Balázs a csap felé a B úton szaladgál.

Melyik szám kerül a kérdőjel helyére? A 13-as szám kerül.

Fafajták: jegenye, tölgy, fűz.

Nyertesek: Csopák Beáta és Hudák Attila (Tiszasalamon), Csopák Eszter (Csap), Bacskai Angéla (Szalóka), Menyhárt Nikolett (Szernye), Dobai István (Som), Tóth Bettina (Rát), Héder Zsuzsanna (Tiszakeresztúr)

Kérések, kívánságok rovata

Azt szeretném, ha több vicc és több találós kérdés jelenne meg a lapban.

Szabó Tamás *(Tiszasalamon)*

Többet nem ígérhetünk, azt viszont igen, hogy ezentúl is lesznek viccek is, találósok is az Irkában.

***

Azt kérném, hogy legyen több szerelmes oldal az Irkában.

Fejes Krisztina *(Szernye)*

Örülünk, hogy tetszett a két Tornai-elbeszélés. Igyekszünk teljesíteni a kérésedet, s a jövőben is közölni hasonló témájú szépirodalmi műveket.

***

Azt kérem az Irka szerkesztőitől, hogy minél több tudományos cikket és mítoszt jelentessenek meg a lapban.

Szenykiv Mónika *(Aknaszlatina)*

Ismeretterjesztő írásokat minden lapszámunkban olvashatsz, másik kérésedet is teljesítjük majd.

***

Szalagyák Tünde Kisgejőcről azt kéri, hogy az Irkában újra legyen verspályázat.

Lesz versíró pályázat, ám addig is küldd el verseidet az Irkának.

***

Szeretném, ha az Irkában lenne egy állatposzter, jó lenne, ha újra hirdetnének helyesírási-, fogalmazás- vagy bármilyen pályázatot.

Heé Enikő *(Nagybereg)*

A poszterek színesben igazán szépek, mi pedig nem dolgozunk színes technikával.

***

Szeretném, ha folytatódna a Slágerlista című rovat, s ha lenne rajzpályázat.

Lukács Tánya *(Fornos)*

Nagyon sokan kérik a rajzpályázatot, hamarosan teljesül kívánságotok. A Slágerlista beindításához az szükséges, hogy küldjétek el saját listátokat.

***

Azt szeretném, ha lenne Üzenetek rovat az Irkában is, mint a Kárpátinfóban.

Nagy Beatrix *(Nagyszőlős)*

Már többször kértetek egy ilyen rovat indítását. Az Irka nem hetilap, elévülnének az üzenetek. Akinek üzenni szeretnél, írj neki vagy hívd fel telefonon.

Miért?

Miért fúj a szél?

A szelet a napsütés idézi elő. Ahol sokáig süt a Nap, ott jobban felmelegszik a levegő. A meleg levegő könnyebb, és több helyet is igényel magának, mint a hidegebb. Ezért egy része felemelkedik a magasba. A helyére hidegebb levegő tódul onnan, ahol nem volt sok napsütés, tehát hűvösebb van. Ez az áramlás a szél. Amíg a Nap süt az égen, mindig lesz szél a Földön. Legenyhébb a szellő, erősebb a szél, aztán a vihar, végül legerősebb az orkán.

Tudod-e, hogy

a) az első színházakat az ókori Görögországban építették?
b) a színészek tragédia közben komor, komédia közben pedig vidám álarcot viseltek?
c) a sötét középkorban Európában nem voltak színházak?
d) akrobaták, vándorénekesek és bűvészek járták az országot?
e) az opera Olaszországban alakult ki?
f) a pantomim szavak nélküli színjátszást jelent?
g) a pantomimes az érzéseit arcjátékával, testének mozdulataival fejezi ki?

Kukta Peti, Kukta Panni

Nem csak lányoknak!

Töltött paprika hidegen

Hozzávalók: 4 paprika (különböző színű: piros, sárga, zöld), 25 dkg tehéntúró, 20 dkg krémsajt, 1 gerezd fokhagyma, fél citrom leve, só, bors, fűszerek

Elkészítése:

1. Tisztítsátok meg a paprikákat, vágjátok őket keresztben ketté, és szedjétek ki a magházukat!

2. Keverjétek össze a túrót a sajttal, a citromlével! Adjátok hozzá a csipetnyi sót, a borsot, a tetszés szerinti fűszert.

3. Töltsétek meg a paprikát, és tegyétek hidegre!

4. Ízesítsétek zúzott fokhagymával!

Nemcsak ízletes, de látványnak is kellemes ez a töltött paprika. Ha egyenletes szép karikákat vágsz a különböző színű paprikákból, nagyon szépen díszítheted az uzsonnás tálat.

Jeles évfordulók Magyarország történetéből

Szeptember 12.

A szécsényi országgyűlés megnyitása

1705. szeptember 12-én kezdődött meg Szécsényben a kuruc országgyűlés tanácskozása, amelyen egy rendi köztársaság alapjait rakták le, s megalkották a „magyarországi státusok és rendek szövetkezését.” Ebben jelentős politikai szerep jutott a nemességnek, mivel a legfontosabb kérdésekről továbbra is az időnként összehívandó országgyűlésnek kellett döntenie. II. Rákóczi Ferencet a szövetkezett rendek vezérlő fejedelmükké választották, ezzel ő lett a kuruc hadak fővezére és a külpolitika irányítója. Rákóczi mellé egy 28 fős szenátust választottak, amelyben Bercsényi Miklós lett az első szenátor, azaz Rákóczi helyettese. A szenátus tulajdonképpen korlátozta Rákóczi hatalmát. Egyebekben is megszervezték a kuruc államot: a törvények megfogalmazását, a diplomáciai levelezést a kancellária intézte; a Gazdasági Tanács fő feladata a hadsereg ellátása lett; továbbá rendelkeztek a rézpénz (libertas) kibocsátásáról. Az október 6-ig ülésező országgyűlés az addigi hadi sikerekre alapozva lényegében egy önálló állam kereteit teremtette meg.

Egysejtűek

Sok levelezőnk kéri, foglalkozzunk többet az állatvilággal. Eleget téve a kérésnek, először az egysejtűekről, majd a gyökérlábúakról olvashattok az Irkában.

Különösek a tudomány útjai. A XVII. században Európának Hollandia volt a legfejlettebb, leggazdagabb országa. Lakosságának kétharmada élt városban, amire nem volt több példa az akkori Európában. Amszterdam a világ kereskedelmének középpontja volt. Holland hajók uralkodtak a tengereken. Hollandia volt az akkori világ egyetlen országa, ahol nem a földesurak, hanem a polgárok játszottak vezető szerepet. E polgári országban a világ többi államával ellentétben szabad volt a tudományos kutatás.

Az üveglencsék csiszolása Hollandia jellegzetes ipara volt, érthető hát, hogy ebben az országban találták fel a mikroszkópot, az összetett nagyító lencserendszert, s az is érthető, hogy az ország akkori szabad légkörében elfogulatlanul kezdtek vele vizsgálódni.

Idáig mindez világos, de az már meglepő, hogy a világ első használható mikroszkópját nem egy tudós, hanem egy holland kereskedősegéd Leeuwenhoek készítette. Ez a hosszú nevű hollandus szenvedélyesen foglalkozott mikroszkopizálással. Volt vagy 200 maga gyártotta mikroszkópja, s ezek titkán féltékenyen őrködött. Az erős nagyítókat akkoriban „bolhakukucskáló üvegeknek" csúfolták, mivel társasági kedvtelés volt nagyító alatt nézegetni a bolhákat, s szörnyülködni hatalmasnak látszó karmaikon. Leeuwenhoek minden nézhetőt megnézett, s amit látott, pontosan leírta, és bejelentette az Angol Tudományos Társaságnak, így értesült a tudományos világ először a „véglények" létezéséről, többek között az egysejtűekről is. Ezeket eleinte nem sokra becsülték. Linné pl. nem is volt hajlandó felvenni rendszerébe e „nyomorúságos parányokat". A tudomány azóta eltelt fejlődésére jellemző, hogy ma az állatok rendszerében külön „állatkört" biztosítanak az egysejtűeknek, két törzzsel, ami igen „előkelő" helyzet, hiszen maguk a gerincesek csupán egyetlen törzset alkotnak.

S most tekintsük át röviden az egysejtűek körét. Egyesek bizonyára kissé tartózkodva néznek ennek elébe: mi érdekes lehet e jelentéktelen, szabad szemmel nem is látható állatkákon? Persze, az írót kötik a szabályok: az állatvilág egyszeregye nyilván az egysejtűvel kezdődik.

(Folytatjuk)

Illár Lénárd

Diák Murphy

– avagy a problémák kezdete nem esik egybe a felnőttkor kezdetével

„Ami elromolhat, az el is romlik" –így szól Murphy galaktikus törvénye.

De mikor? Talán csak felnőttként kellene ráeszmélnünk a biztos rossz bekövetkezésének alapigazságára? Nem tudhatom, de ha elolvassátok az alábbi törvényeket, talán ti megtaláljátok a kérdésre a választ.

A felelet és a dolgozat két olyan tevékenység, amely talán a legjobban igénybe vesz minden szerencsétlen halandót. Nevezhetnénk akár *„szóbeli és írásbeli kínzás"*-nak is.

Ám ha ismerjük a legapróbb mozzanatait eme két dolognak, senkit sem érhet meglepetés!

Felelet-kerülési alaptörvény

1. Szedd össze magad, nézz értelmesen, és tegyél úgy, mintha készültél volna!

Folyománya: Mint tudjuk, a tanár igen jóindulatú, így sohasem felelteti azt, akiről tudja, hogy készült.

2. Tartsd vissza a lélegzeted, és menj össze 15-20 centit!

Folyománya: Ha a tanár megfontolt ember, előbb-utóbb megfulladsz.

3. Be se gyere az órára!

Folyománya: 1 db frissen pácolt igazolatlan óra.

Minden szónak külön hitele van

(Részletek)

A mi nyelvünk

A magyar nyelve férfias, nem az alkudozás, a meggyőzés, a latolgatás nyelve, hanem a kijelentésé, az ítéleté, az akaraté. Tagoló nyelv, minden szót erősen megnyom. Idegenek első hallásra vezényszó-nyelvnek érzik. Nem az. Nem parancsoló és engedelmességre váró csoportot idéz, hanem szabad pusztaságot, rajta két férfit nagy távolságra egymástól, akiknek minden betűt tisztán kell kiejteniök, hogy megértsék egymást; minden szó külön felröppentése után meg kell várniok, amíg az legyőzi a természet ellenállását, a fák és habok szószátyárkodását. A magányt idézi már az ősidők kezdetén! S a tiltakozást a magány ellen. Akik ezt kialakították, csak eleve megrágott, kész gondolatot közöltek, aztán elhallgattak: minden szónak külön hitele van. A gondolat szót a gondból bővítette ez a nyelv. (…) Még nehéz hazudni e nyelven. Ilyenkor megfagy. (…)

Illyés Gyula

Üsd a harmadikat!

Kört alakíttok, mindenki párt választ. Párosával beálltok a körvonal mentén a körön kívül egymás háta mögött, arccal a kör központja felé.

Kiolvastok egy párt, s e páron belül eldöntitek, hogy ki lesz az üldöző és ki az üldözött (menekülő). Az üldöző és a menekülő egymástól minél távolabb álljon.

A játékvezető jelére a menekülő futni kezd, az üldöző egy csomózott kendővel, mellyel az ütést utánozza, fut utána, meg akarja fogni. A menekülő hirtelen beáll valamelyik pár elé, ahol most a harmadiknak, a hátul állónak kell menekülnie, mert mindig a harmadikat üldözik.

Ha az üldöző megfogja a menekülőt, szerepet cserélnek, az üldözőből menekülő lesz. A körön belül futni nem szabad.

Bármelyik irányba lehet futni, de csak a futás irányában lehet egy pár elé beállni. Tehát egy pár mögött elhaladni, majd visszakanyarodva a pár elé beállni tilos!

Fogd meg a sor végét!

Minden játékos beáll egymás mellé a sorba (vonalba). Ezután a játékvezető vezényszavára a sor egyik fele hátraarcot csinál, és mindenki karon fogja a szomszédját. A két szárny kergeti egymást úgy, hogy a hátraarcot végzettek az üldözők, de őket is üldözi a másik szárny. Az üldözők igyekeznek utolérni a másik szárnyat. A karonfogást elengedni nem szabad. A középső játékos egy helyben forog. Győz az a szárny, amelynek szélső játékosa utoléri a másik szárny végét.

Csak a végét!

Kijelölünk vagy kiolvasunk egy játékost. Mond egy összetett szót. A következő játékos az elhangzott összetett szó második felével kezdődő újabb összetett szót mond. Pl.: Könyvszekrény – szekrényajtó – ajtózár – zárszó –szótag – tagdíj – díjátadás – adásvétel – vételár – árjegyzék stb.

Irodalmi rejtvény

Szoktál figyelni a mesék, versek, történetek íróinak, költőinek nevére? Megjegyzed-e a szerző nevét, ha tetszett írása? Tudod-e, kik az alábbi művek szerzői?

Gyalogösvény, gyalogút (gyermekversek)
Bambi (állatregény
Tündér Lala (meseregény)
Süsü, a sárkány (meseregény)
Bors néni könyve (gyermekversek, mesék)
Hajnalt ébreszt a rigó (gyermekversek, mesék)
Mosó Masa mosodája (versek, mesék)
Vuk (állatregény)

Igaz vagy nem?

Döntsétek el, hogy az itt következő megállapítások közül melyik igaz és melyik füllentés! Hogy ellenőrizhesd válaszaidat, eláruljuk: a helyes állítások sorszámát összeadva az emberi tejfogak számát kapod.

1. Egyes állatok olyannyira nem „iszákosak”, hogy még vizet sem isznak.
2. A mai elefánt őse a mamut és masztodon.
3. A mackó vegetáriánus, és csak akkor fanyalodik húsra vagy halra, ha már nagyon éhes.
4. Az elefánt nem lát tovább az orránál.
5. A mesében kurta farkú malac, a valóságban kurta farkú macska van.
6. Az óvilági majmoknak ugyanannyi foguk van, mint az embereknek.
7. A rágcsálók egyik legfontosabb jellemzője, hogy valamennyiüknek 64 foga van, így van mivel rágcsálniuk.
8. Vannak öklömnyi majmocskák és kétméteres kagylók is.
9. A páva szétterpesztett farktollai – azaz a legyezője – amitől szebb, mint a pulyka – 180 foknál nagyobb ívet zár be.

Kilóg a sorból!

Keresd meg a kakukktojást az alábbi oszlopokban!

Hajó	Farkaskutya
Repülőgép	Juhászkutya
Rakéta	Prérikutya
Kerékpár	Bernáthegyi
Versenyautó	Agár

Intarziarejtvény

Ismert, népszerű írók nevei bújtak el az alábbi sorokban:

Pompás volt a pesti tor,
őzgerinc, ser, esti bor.

Miből él az ég madara,
Törekes zab, ó-mag, dara.

Betűrejtvény

M S SS

Beküldési határidő: 2005. október 10.

Gesztenye figurák

Tündérujjak

Makk Marcit és Makk Marcsit biztosan csinált már mindenki, nem is egyet. Gesztenye Guszti is mindannyiunk ismerőse.

Alkossunk nekik széket, asztalt is, néhány gesztenye, néhány perc elég is.

Az ügyesebb kezűek, a bátrabbak viszont ne álljanak meg a megszokott figuráknál, alkossanak újakat is. Próbáltátok már a madarakat termésből elkészíteni?

Egy hosszúlábú madarat állíthatunk az ablakunkba: Egy nagyobbacska gesztenye, vagy egy gömbölyűbb makk pont jó lesz a testének. Ebbe szúrjunk bele két pálcikát, ebből lesz a két láb. Ha stabilan akarjuk állítani, a lábak végére húzzunk félbe vágott termést (apróbb makk vagy gesztenye- a vágott felület legyen a talp), ezen már meg is tud állni. A test másik végébe egy újabb pálcikát kell szúrni, ez lesz a nyaka. Egy hegyesebb makkot húzzunk ide, ez lesz a madár feje. Rajzoljunk rá szemet! Ha jól sikerült a gyűjtő körutunk és még tobozunk is van kéznél, egyszerűen lehet szárnyat csinálni a madarunknak. A tobozról fejtsünk le néhány „pikkelyt”, ezeket ragasszuk a testre. Ha bele tudjuk szúrni, akkor még a repülést is tudjuk utánozni. Újabb tobozdarabokat helyezzünk a test végére, ebből érdekes farka lehet a madárnak.

Igazán összeillő ez a lopótök pár. Nád bugájából ragasztott a kislány haja, kukoricabajuszból a fiúé. A kalap: papírlapra ragasztott csuhé.

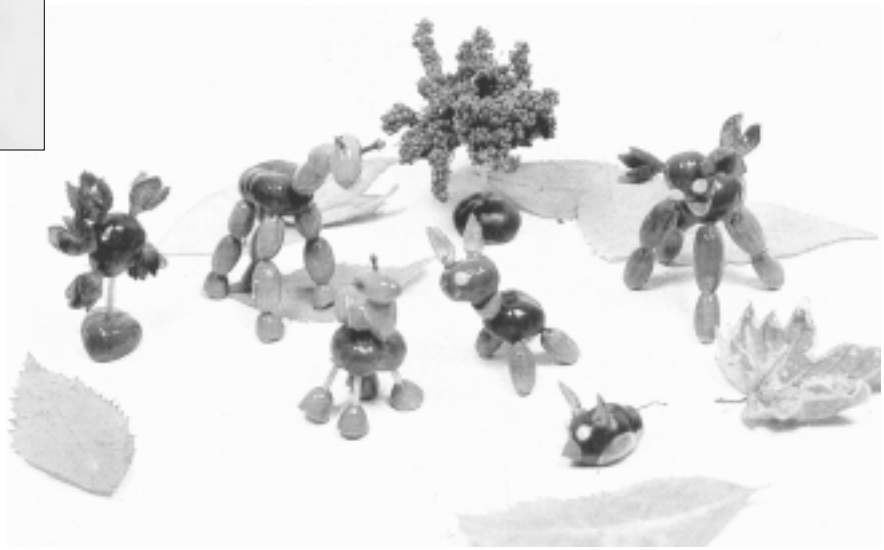

A legegyszerűbb természetjátékok közé tartoznak a gesztenye- és makkállatkák. Változatosabbá tehetjük lencse, sárgaborsó, szegfűszeg, és bükkfaterméssel.

DÖNGICSÉLŐ
ÓVODÁSOK MELLÉKLETE · SZERKESZTI GABÓDA ÉVA

Bence József

Ősz

Lánc, lánc, eszterlánc,
tengeriszárt sorba látsz,
neveti a kis cica,
s a kis bogár, katica.

Borz borzolja bajuszuk,
csiszeg-csoszog papucsuk.
Meddig vitéz ez a szár
napraforgó falunál?

Piros nyelvű kis csutka,
rád kacsint a Csák Jutka,
eloszlik a hadsereg,
mert az eső csepereg.

Osvát Erzsébet

Fecskeköltöztető

Híre sincs még a hidegnek, hónak,
ám a fecskék azon tanakodnak:
költözzenek,
vagy ráérnek holnap?
Az ifjabbak messze repülnének,
maradnának
örömest a vének.

Sallai Ferenc

Merre megy a napocska?

– Merre megy a napocska?
– Keletről megy Nyugatra.
– Gyalog megy, vagy szekéren?
– Se gyalog, se szekéren, csak úgy gurul az égen.

Pákolitz István

Gesztenyepipa

Fényesbarna vadgesztenye
potyogál a rőt avarba,
zsebre vágok néhány szemet
s rágyújtok a pipadalra:

hazaérve halbicskámmal
faricsgálom, kicifrázom,
parázsol álom-varázsban
kukoricahaj-dohányom.

Logikai feladat

Illeszd a megfelelő virágot a helyére.

Egy kis matematika

Számold össze a süniket, rajzold fek az eredményt:

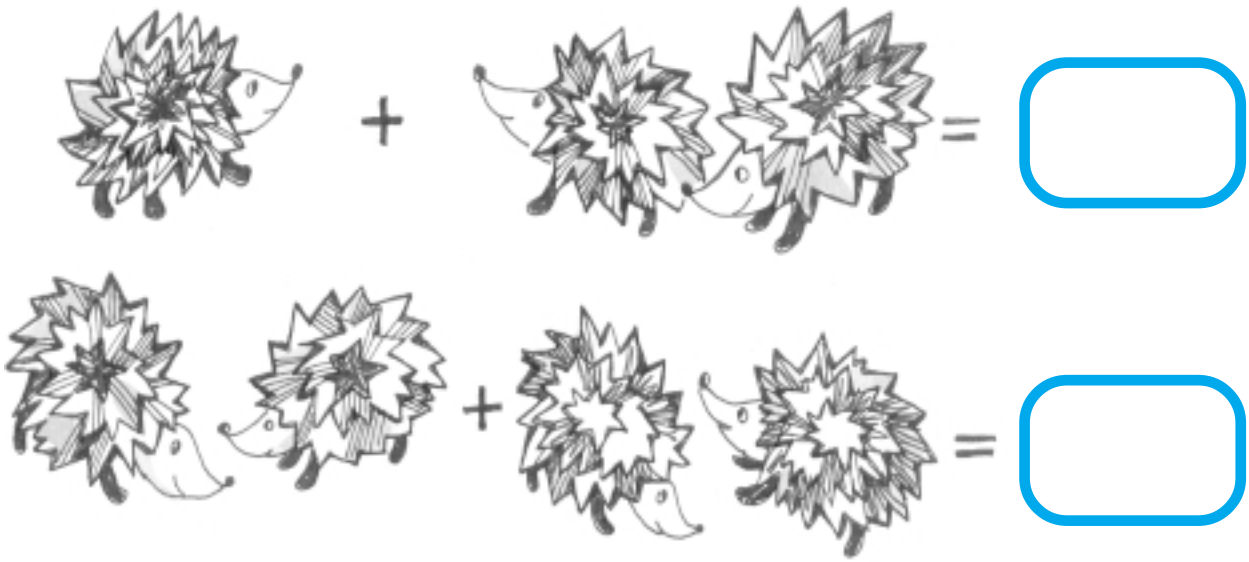

És összesen hány sünit látsz a képen?

Ügyeskedj!

Kis állatok az ősz terméseiből

***Hozzávalók*:** agyag (vagy só-liszt gyurma),

gesztenye tüskés burka, dióhéj, szárított fűfélék: pásztortáska, zsurló színes tyúktoll, kacsatoll, üres sigaház, más ötletes „kincsek” a természetből.

***Elkészítés*:** Lásd a képen.

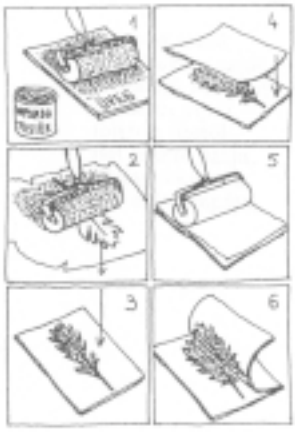

Tollnyomatok

Erdei sétátok során különféle madártollat gyűjthettek. A felnőttek bizonyára segítenek megállapítani az elhullajtott toll gazdáját

Ha hazaviszitek a tollakat, festék segítségével érdekes tollnyomatokat készíthettek.

Jakob és Wilhelm Grimm

A patkószeg

Egyszer egy kalmár jól végezte dolgát a vásárban, minden áruján túladott, arannyal, ezüsttel degeszre hizlalta erszényét. Hazaindult, s nagyon szeretett volna még az éj leszállta előtt hazaérkezni. Felszíjazta lovára málháját, amelyben pénze is volt, és tovaügetett. Délebédje egy városban volt. Amikor tovább akart ügetni, így szólt hozzá a fogadóslegény, aki a lovat vezette elő:

– Uram, a ló bal hátsó lábáról hiányzik egy patkószeg.

– Ne törődj vele – felelte a kalmár – , hat óra út áll előttem, addig valahogy csak kitart a patkó; sietős a dolgom!

Délután, amikor ismét leszállt a nyeregből, és megabrakoltatta a lovát,belépett az ivóba a szolga, és azt mondta:

– Uram, a lova bal hátsó lábáról hiányzik a patkó. Átvigyem a kovácshoz?

– Ne törődj vele – felelt a kalmár – , ama néhány órás út alatt, ami még hátra van, valahogy csak kitart a ló; sietős a dolgom.

Továbbindult, ámde nem sok idő telt belé, lesántult a ló, s ha már lesántult, nem sok idő telt belé, botladozni kezdett, s ha már botladozni kezdett, nem sok idő telt belé, összerogyott, és kitörte a lábát. A kalmárnak ott kellett hagynia a lovát, málháját le kellett csatolnia, vállára kellett vennie, s gyalogolnia kellett hazáig, ahová késő éjszaka érkezett meg.

„Az egész bajnak – mondta magában – az az átkozott patkószeg az oka!”

Úgy siess, hogy el ne késs!

Őzecske

(népi játék)

Egy gyermek középre áll, a többiek összefogóznak körülötte. Ezt mondogatják:

Itt van egy kis kertecske,
benne szép kis őzecske.
A kicsi őz mit eszik?
Zöld levelet, ha tetszik,
arra, erre, kis őzecske,
ugrál, táncol, mint a kecske,
nem fogsz meg, nem,
kis őzecske!

A mondóka után szétfutnak, s akit az őzecske meg tud fogni, az lesz az őzecske. Az ötödik sortól gyorsítva mondják!

Találós kérdések

Füvek sűrűjében
barna zenész csücsül,
a lábával hegedül…
Cirr-cirr… száll a nóta,
kora reggel óta.
Mi az?

(tücsök)

Minden útját maga szabja,
ég és föld közé maga rakja.
Háza sarkában ül lopva,
s vendégeit mind kifosztja.
Mi az?

(pók)

Órarend

Írta:

	Hétfő	Kedd	Szerda	Csütörtök	Péntek
1.					
2.					
3.					
4.					
5.					
6.					